

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

M 1 5 1 5 2 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Torek, 2. junij 2015 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Kultura in socializacija

Vir 1

Judje so imeli navado sklepati dogovorjene zakone na pobudo očetov družin, ki sta hoteli združiti rodovini. Ženin in nevesta ob teh žalostnih priložnostih nista vedela ničesar drug o drugem in le redko sta se strinjala z izbiro svojih staršev, vendar si nista upala ugovarjati, zlasti pa si nista drznila nasprotovati izročilu, saj bi tistega, ki bi to storil, za vedno izgnali iz skupnosti.

(Lilin, N. (2010): Sibirski vzgoja, Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 385)

1.1. O kateri sestavini kulture govori vir 1?

_____ (1 točka)

1.2. Kakšno je medsebojno razmerje med normami in vrednotami kot sestavinama kulture?

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____ (3 točke)

1.3. Navedite tri antropološke posebnosti človeške vrste.

Prva posebnost: _____ (1)

Druga posebnost: _____ (1)

Tretja posebnost: _____ (1)
(3 točke)

Vir 2

Polnih osemnajst ur so križarji besneli po mestu. Ko ni bilo več nobenega živega muslimana ali žida in ko so se utrujeni majali po okrvavljenih ulicah, je odjeknil klic: »V cerkev božjega groba!«, ... Ni znano, koliko ljudi so pobili (križarji), toda muslimanski svet jim je več stoletij očital, da so ob osvojitvi Jeruzalema pobili 35.000 muslimanov. Obkolili pa so tudi nekaj tisoč Judov, ki so se branili v svoji glavni sinagogi in skupaj z njo večinoma živi zgoreli.

(Frischler, K. (1976): Sijaj in sence križarskih vojn, Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 101)

1.4. Poimenujte in pojasnite pojav, ki ga opisuje vir 2.

Poimenovanje pojava: _____ (1)

Pojasnitev pojava: _____
_____
_____
_____ (1)
(2 točki)

1.5. Pojasnite, zakaj se kulturna raznovrstnost zmanjšuje.

_____
_____
_____
_____
_____
_____ (2 točki)

Vir 3

Novorojenčku je prirojeno, da svojo pozornost usmerja na eno odraslo osebo – večinoma na svojo mamo. Ta podoba varuha ali 'referenčne osebe' z dojenčkovo rastjo postaja vse pomembnejša, med njima se začne razvijati posebno tesna vez. Otroci, ki odraščajo brez takšnega varuha, imajo lahko pozneje v življenju čustvene težave.

(Morris, D. (2008): Otrok, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, str. 31)

1.6. Kateri dejavnik socializacije omenja vir 3 in o kateri vrsti socializacije govori?

Dejavnik socializacije: _____ (1)

Vrsta socializacije: _____ (1)
(2 točki)

1.7. Navedite še dva druga dejavnika socializacije in enega podrobneje predstavite.

Prvi dejavnik: _____ (1)

Drugi dejavnik: _____ (1)

Predstavitev enega od navedenih dejavnikov: _____

_____

_____

_____

_____

(2)
(4 točke)

Vir 4

V poznih 30. letih 20. stoletja so ameriškega sociologa Kingsleyja Davisa prosili, da preuči primer osemletne deklice Anne. Rojena je bila kot nezakonski otrok revni in menda duševno zaostali materi. Deklica je svoje dotedanje življenje preživela zaklenjena v drvarnici. Prikrajšana je bila za vse medčloveške stike, razen tistih, ki so bili nujno potrebni za hranjenje. Kot je ugotavljal Davis, deklica ni znala govoriti, ni zmogla pokončne hoje, ni obvladala nekaterih telesnih procesov, npr. izločanja itd. Ob poznejšem ukvarjanju z njo je kazala zmožnosti, da bi se bila tega lahko naučila (ob drugačnem ravnanju z njo) in da torej do njene zaostalosti ni prišlo zaradi kakšne telesne ali duševne prizadetosti. Kljub intenzivnim prizadevanjem, da bi jo naučili človeške govornice in drugih socialnih veščin, je bil njen napredek počasen. Umrla je čez dve leti; vzrok je bil najbrž v telesni oslabelosti, ki jo je povzročila poprejšnja osamitev.

(Počkar, M., in drugi (2011): Uvod v sociologijo, DZS, Ljubljana, str. 52)

1.8. Poimenujte otroke, ki odraščajo brez ustreznega varuha oz. »referenčne osebe«, kot navaja vir 4, in kratko predstavite dve posledici izostanka ustrezne socializacije pri teh otrocih.

Poimenovanje otroka: _____ (1)

Predstavite dve posledici izostanka socializacije pri otrocih: _____

_____

_____

_____

_____

_____

(2)
(3 točke)

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vir 1

Obveznosti podložnikov do fevdalca niso bile povsod enake. Tudi na istem gospostvu so se med različnimi družbenimi ravni podložnikov pojavljale razlike. Potomci rimskih sužnjev oziroma kolonov so imeli večje obveznosti kot potomci svobodnjakov, denimo neizmerjeno tlako. Število dni tlake zanje ni bilo vnaprej določeno, zato jih je fevdalec lahko bistveno bolj izkoriščal. Polsvobodnim kmetom ni bilo treba opravljati tlake, plačevali so zgolj dajatve. Rokodelci so prejeli kmetije v dedno last, v zameno pa so morali fevdalcu dajati določeno količino svojih izdelkov. Na posestvih v lasti posvetne gospode so morali podložniki v zameno za cerkveno službo tej plačevati še desetino.

(<http://sl.wikipedia.org/wiki/>. Pridobljeno 3. 1. 2014.)

2.1. Katero obliko slojevitosti opisuje vir 1?

_____ (1 točka)

2.2. Ali je navedeni sistem omogočal družbeno mobilnost? Obkrožite pravilno rešitev.

DA   NE

_____ (1 točka)

2.3. Kakšen je družbeni status v tem sistemu?

_____ (1 točka)

2.4. Opredelite družbeni status v širšem pomenu.

_____
_____
_____ (2 točki)

2.5. Katere določnice med navedenimi najbolj vplivajo na družbeni status posameznika v modernih družbah? Obkrožite črke pred pravilnimi rešitvami.

- A Premoženje.
- B Družinsko poreklo.
- C Izobrazba.
- D Religijska pripadnost.
- E Etnična pripadnost.

_____ (2 točki)

2.10. Navedite in predstavite še eno obliko mobilnosti, ki je podatki iz tabele ne prikazujejo ter jo ponazorite s primerom.

Navedba in predstavitev: _____
_____
_____
_____ (2)

Primer: _____
_____
_____ (1)
(3 točke)

2.11. Katere določnice družbenega statusa navaja Max Weber v svoji razlagi družbene razslojenosti kot najpomembnejše?

Prva določnica: _____
Druga določnica: _____
Tretja določnica: _____ (2 točki)

2.12. Pojasnite pojem kulturnega kapitala iz razlage družbene razslojenosti Pierra Bourdieuja.

_____
_____
_____ (2 točki)

3. Religija in verovanjski sistemi

Vir 1

... razlaga povezanost z nadnaravnim, ponuja odgovore o smislu človekovega življenja, lahko razlaga, zakaj na svetu obstajajo trpljenje in krivice, in še bi lahko naštevali.

(Počkar, M., in Tavčar Krajnc, M. (2011): Sociologija, Učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja, DZS, Ljubljana, str. 93)

3.1. Katera sestavina religije je razvidna iz vira 1?

_____ (1 točka)

3.2. Navedite še eno sestavino religije in jo ustrezno pojasnite.

Navedba: _____ (1)

Pojasnitev: _____

_____

_____

_____ (2)
(3 točke)

Vir 2

... je manjša verska skupnost, ki se oblikuje predvsem z ločitvijo iz neke druge skupnosti (cerkve ali pa tudi ne), za katero pripadniki menijo, da več ne narekuje resnične vere, da je odstopila, odklonila, zgrešila pravi nauk, zlasti v procesu notranjega gnitja, korupcije ipd.

(Flere, S., in Kerševan, M. (1995): Religija in sodobna družba, znanstveno in publicistično središče, Zbirka Alfa, Ljubljana, str. 90)

3.3. Katera religijska skupnost je predstavljena v viru 2? Navedite jo in opišite dve njeni značilnosti.

Navedba: _____ (1)

Prva značilnost: _____

_____ (1)

Druga značilnost: _____

_____ (1)
(3 točke)

3.4. Kako delimo religije glede na njihovo razširjenost?

_____ (2 točki)

3.5. Predstavite značilnosti monoteističnih in politeističnih religij. Za vsak tip navedite konkreten primer.

Monoteistične religije:

Prva značilnost: _____

Druga značilnost: _____

Primer: _____ (2)

Politeistične religije:

Prva značilnost: _____

Druga značilnost: _____

Primer: _____ (2)
(4 točke)

3.6. Pojasnite značilnosti kompenzacijske in legitimacijske funkcije religije.

Kompenzacijska funkcija: _____

_____
_____ (2)

Legitimacijska funkcija: _____

_____
_____ (2)
(4 točke)

OBRNITE LIST.

3.7. Kaj je sekularizacija?

(1 točka)

3.8. Opredelite verski fundamentalizem v modernih družbah.

(2 točki)

4. Družina

Vir 1

Čeprav je večina opažanj kazala, da je družinsko življenje v različnih evropskih državah različno, pa so nekateri dokazi vseeno kazali na določene izjemno razširjene trende (proti koncu 20. stoletja). Vse evropske države so doživljale naraščajoče stopnje razvez in mnoge so olajšale razveze. Zdi se, da je postala zunajzakonska skupnost v večini držav bolj običajna in povsod je upadla rodnost.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 364)

- 4.1. Opredelite zakonsko zvezo in družino ter pojasnite razliko in povezanost med njima. Pomagajte si z virom 1.

Opredelitev zakonske zveze: _____

_____
_____
(2)

Opredelitev družine: _____

_____
_____
(1)

Razlike med njima: _____

_____
_____
(1)

Povezanost med njima: _____

_____
_____
(1)
(5 točk)

- 4.2. Kateri trije trendi v družinskem življenju so omenjeni v viru 1?

Prvi trend: _____
(1)

Drugi trend: _____
(1)

Tretji trend: _____
(1)

(3 točke)

Vir 2

Vse večje zaposlovanje žensk je prineslo velike spremembe v družinsko življenje. Rojevanje otrok in skrb zanje sta bila v očitnem navzkrižju z delom zunaj doma. Posledica je, da ima danes malo žensk več kot dva otroka, veliko jih ima samo enega, nekatere jih sploh nimajo.

[...]

Moški so sicer vse bolj pripravljeni, da pomagajo doma, vendar ženske še naprej prispevajo večji del gospodinjanskega dela, kot sta kuhanje in skrb za otroke in dom.

(Goody, J. (2003): Evropska družina, Založba /*cf., Ljubljana, str. 228)

4.3. Katero funkcijo družine vsaj posredno nakazuje prvi odstavek vira 2?

_____ (1 točka)

4.4. Navedite še eno funkcijo družine in jo razložite.

Navedba funkcije: _____ (1)

Razlaga: _____
 _____
 _____ (2)
 (3 točke)

4.5. Kateri vzrok zniževanja rodnosti je omenjen v viru 2?

_____ (1 točka)

4.6. Kako imenujemo delitev družinskega dela in vlog, pri kateri sta pridobivanje sredstev za življenje zunaj doma in skrb za družinsko življenje enakomerno razporejena med (zlasti odrasle) družinske člane in članice?

_____ (1 točka)

4.7. Ali lahko iz vira 2 sklepate, da je taka delitev samoumevna in široko razširjena? Utemeljite na podlagi vira 2.

DA

NE

(1)

Utemeljitev: _____
 _____
 _____ (2)
 (3 točke)

M 1 5 1 5 2 1 1 1 1 5

V sivo polje ne pišite.

4.8. Gospodinjsko delo je (obkrožite črko pred pravilno rešitvijo)

- A formalno delo.
- B neformalno delo.

(1)

Utemeljitev: _____

_____

_____

(2)
(3 točke)

Prazna stran